

САВЕЗ САМОСТАЛНИХ СИНДИКАТА СРБИЈЕ

**И Н Ф О Р М А Ц И Ј А
О МОГУЋИМ ПОСЛЕДИЦАМА НОВОГ
ТАЛАСА СВЕТСКЕ ЕКОНОМСКЕ КРИЗЕ
НА ПРИВРЕДУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ**

**Београд,
28.октобар 2011. године**

С А Д Р Ж А Ј

	Страна
УВОД	3
1. УЗРОЦИ НАСТАНКА СВЕТСКЕ ЕКОНОМСКЕ КРИЗЕ 2008. И КРИЗЕ 2011. ГОДИНЕ	4
2. ОСНОВНИ МАКРОЕКОНОМСКИ ТРЕНДОВИ У ПРИВРЕДИ СРБИЈЕ	5
2.1. Зараде.....	5
2.2. Потрошачка корпа	6
2.3. Инфлација	6
2.4. Индустијска производња.....	7
2.5. Спољнотрговинска размена.....	8
2.6. Запосленост.....	9
2.7. Сива економија.....	11
2.8. Пензије.....	13
2.9. Приватизација.....	13
2.10. Сиромаштво.....	16
3. МОГУЋЕ ПОСЛЕДИЦЕ НОВОГ ТАЛАСА ЕКОНОМСКЕ КРИЗЕ	17
4. СТАВОВИ И ЗАХТЕВИ	
ПРИЛОГ	19
Приказ основних макроекономских показатеља у Републици Србији у 2010. и 2011. години	

УВОД

Привреда Србије налази се у **економској депресији** већ дуже од 30 година.

Светска економска криза, започела 2008. године, затекла је привреду Србије у стању које је, између осталог, карактерисало: висока стопа незапослености, висока стопа инфлације, изразити дефицит у рачуну текућих плаћања, а који првенствено потичу из дефицита у спољној трговини, висок проценат учешћа сиве економије, велика неликвидност привредних субјеката, незавршена и праћена бројним слабостима приватизација, висок износ спољног дуга, тешкоће у одржавању курса динара, висок ниво корупције, висок проценат сиромашног становништва, и друго. Поменуте карактеристике актуелне су и данас, само још у заостренијем облику.

Србија је, према томе, у кризи била и пре настанка глобалне економске кризе. Економска криза, односно економска депресија у Србији није последица светске економске кризе, она је највећим својим делом „наша криза”, „српска криза”, „криза домаће производње”, а у првом реду, изазвана неодговарајућим мерама економске политике.

Почетне изјаве неких од најодговорнијих у власти, као и изјаве неких стручњака, те 2008. године, да је светска финансијска криза „далеко од нас”, да „грађани могу да буду мирни у политичком и економском смислу”, да је „српска срећа у глобалној финансијској несрећи”, да је „светска криза наша шанса”, убрзо су се показале као нетачне. Србија није била поштеђена утицаја светске економске кризе, а најбољи показатељ тога је 540.000 људи који су остали без посла, од октобра 2008. године до данас, и више десетина хиљада угашених предузећа (само у првих шест месеци 2011. године угашено је око 2000 предузећа).

Привредну и социјалну ситуацију у Србији најбоље осликава чињеница да је њен бруто-друштвени производ на нивоу од око 65 одсто оног из 1986. године, да је број незапослених око 760.000 и да има близу милион грађана који живе испод апсолутне линије сиромаштва.

Данас када прети нови удар светске економске кризе изјаве појединих политичара и економиста нису неодговорне, као 2008. године.

Питање које се данас поставља јесте: које су могуће последице новог удара економске кризе на привреду Србије и које је мере неопходно предузети да би се оне ублажиле.

1. УЗРОЦИ НАСТАНКА СВЕТСКЕ ЕКОНОМСКЕ КРИЗЕ 2008. И КРИЗЕ 2011. ГОДИНЕ

Узроке настанка, прво финансијске а касније, светске економске кризе, треба тражити како у сфери економије, тако и у сфери психологије. Наиме, светска економска криза добрим делом изазвана је људском похлепом, потхрањиваном, уместо контролисаном од стране система. Наиме, ради се о похлепи, како оних који узимају кредите (грађани), тако и о похлепи оних који те кредите одобравају (банке, инвестициони и други фондови). Први, односно грађани настоје да живе изнад својих могућности и да се задужују више него што могу да врате, а ови други, односно банке, у трци за што вишим профитима, одобравају кредите без одговарајуће заштите.

Посматрано на светском нивоу, да подсетимо, основна генеза настанка светске економске кризе била је следећа:

- 1) Федералне резерве САД, због рецесије почетком 21. века, смањују референтну каматну стопу на само 1%, како би подстакле економију. Инвестиционе банке добијају могућност да се јефтино задужују; 2) Одобравање хипотекарних кредита, од стране кредитних институција, у највећем броју случајева, под до тада незапамћеним условима (ниски критеријуми у погледу кредитне способности, уз атрактивне каматне стопе на почетку периода отплате). Кредити се углавном користе за куповину кућа, које се стављају под хипотеку. 3) На основу ризичних хипотекарних кредита, кредитне институције издају хартије од вредности, које као уобличени кредитни производи постају предмет трговине на финансијском тржишту; 4) Дужници, због банкротства, нису у стању да своје обавезе, с високим каматним стопама, сервисирају; 5) Банке да би наплатиле кредите одузимају дужницима имовину која је стављена под хипотеку; 6) Велика понуда одузете имовине доводи до пада њене цене у САД; 7) Немогућност кредитора да наплате своја потраживања; 8) Губици на страни кредитора - поверилаца (банке, инвестициони и други фондови који су се бавили пласманом средстава, ситни појединачни улагачи и други); 9) Неликвидност тржишта (као последица немогућности наплате потраживања и из тога проистеклих губитака и увођења веома конзервативног приступа при одобравању нових кредита); 10) Смањење тражње (а тиме и производње); 11) Постепено преливање кризе из финансијског у реални сектор; 12) Успоравање привредног раста и рецесија; 13) Повећање незапослености; 14) Примена програма за повећање ликвидности тржишта (развијене земље огромна

средства мерена стотинама милијарди долара „упумпавају” у своје привредне).

За разлику од економске кризе, настале 2008. године, чији су први знакови почели јављати крајем 2007. године, која је започела као **криза банака**, нова економска криза је **криза јавног дуга**. Већи број земаља, да поменемо само САД, Грчку, Италију и Шпанију, имају значајне проблеме у сервисирању јавног дуга.

2. ОСНОВНИ МАКРОЕКОНОМСКИ ТРЕНДОВИ У ПРИВРЕДИ СРБИЈЕ

2.1. Зараде

Просечна зарада исплаћена у **августу 2011. године** у Републици Србији износи **53.285 динара**. У односу на просечну зараду исплаћену у јулу 2011. године, номинално је мања за 1,6% и реално за 1,6%.

Просечна зарада **без пореза и доприноса** исплаћена у августу 2011. године у Републици Србији износи **38.389 динара**. У односу на просечну зараду без пореза и доприноса исплаћену у јулу 2011. године, номинално је мања за 1,9% и реално за 1,9%.

Просечна зарада исплаћена у августу 2011. године у Републици Србији, у односу на просечну зараду исплаћену у августу 2010. године, номинално је већа за 12,9%, а реално је већа за 2,2%.

Просечна зарада без пореза и доприноса исплаћена у августу 2011. године у Републици Србији, у односу на просечну зараду без пореза и доприноса исплаћену у августу 2010. године, номинално је већа за 13,1%, а реално је већа 2,4%.

Просечна зарада исплаћена у периоду **јануар–август 2011. године** у Републици Србији, у односу на просечну зараду исплаћену у периоду јануар–август 2010. године, номинално је већа за 11,1%, а реално је мања за 1,4%.

Просечна зарада без пореза и доприноса исплаћена у периоду јануар–август 2011. године у Републици Србији, у односу на просечну зараду без пореза и доприноса исплаћену у периоду јануар–август 2010. године, номинално је већа за 11,2%, а реално је мања за 1,3%.

Минимална зарада за период јун-децембар 2011. године по радном часу износи 102,2 динара (нето), односно на месечном нивоу (за 174 радна часа) **17. 748 динара**.

2.2. Потрошачка корпа

Потрошачка корпа у јулу 2011. године износила је **55.875,90** динара (просечна), односно **29.823,49** минимална.

Исказано у еврима просечна зарада у Републици Србији износи 391 евра, а минимална зарада 167 евра. Просечна потрошачка корпа износи 558,7 евра, а минимална потрошачка корпа 298,2 евра.

За куповину просечне потрошачке корпе потребно је **1,43** просечне зараде.

За куповину просечне потрошачке корпе потребно је **3,3** минималне зараде, а за куповину минималне потрошачке корпе, потребна је **1,7** минимална зарада.

2.3. Инфлација

У јулу 2011. године забележена је, други месец узастопно, дефлација. Потрошачке цене су биле за 0,5% ниже него у јуну захваљујући паду цена хране за 1,9%, посебно сезонски условљеном паду цена воћа и поврћа за 14,7%. У јулу су највише повећане цене безалкохолних пића (1,1%) и цене деривата нафте (1%). Регулисане цене су смањене за 0,2% у односу на јун, пре свега цене лекова (-1,6%). Базна инфлација је забележила раст од 0,5%.

У односу на децембар 2010. године раст потрошачких цена у јулу је износио 6,2% и био је опредељен растом цена хране за 7,9%, што је нешто више од две петине укупне инфлације. Највише су повећане цене деривата нафте (12,2%), а затим цене прехранбених производа (10%) и регулисане цене (8,8%), што је највећи део укупног раста цена у првих седам месеци 2011. године.

Индекси потрошачких цена се дефинишу као мера просечне промене малопродајних цена робе и услуга које се користе за личну потрошњу. Цене ових производа и услуга у септембру 2011. године, у односу на август 2011. године, у просеку су повећане за 0,2%. Потрошачке цене у септембру 2011. године, у односу на исти месец 2010. године, повећане су за 9,3%, док су у односу на децембар 2010. повећане за 6,3%.

Посматрано по главним групама производа и услуга класификованих према намени потрошње у септембру 2011. године, у односу на претходни месец, највећи раст цена забележен је у групама Намештај, покућство и текуће одржавање (1,7%), Транспорт и Стан, вода, електрична енергија, гас и друга горива (за по 0,4%), Одећа и обућа (0,3%), Ресторани и хотели (0,2%), док је највећи пад цена забележен у групи Алкохолна пића и дуван (-0,6%).

2.4. Индустијска производња

Индустијска производња у Републици Србији у августу 2011. године мања је за 0,3% у односу на август 2010. године, а у односу на просек 2010. године мања је за 2,3%. У периоду јануар – август 2011. године у односу на исти период 2010. године остварен је раст индустијске производње од 3,0%.

Посматрано по секторима, у августу 2011. године, у односу на исти месец 2010. године забележена су следећа кретања:

- сектор Прерађивачка индустрија – пад од 1,6%,
- сектор Снабдевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација – раст од 2,2%, и
- сектор Рударство – раст од 7,6%.

Подаци о индустијској производњи – по наменским групама, у августу 2011. године, у односу на август претходне године, показују да је дошло до пада у производњи:

- трајних производа за широку потрошњу, за 6,2%, и
- енергије за 2,6%,

док је раст забележен у производњи:

- интермедијарних производа, осим енергије, за 0,4%,
- капиталних производа, за 1,0%,
- нетрајних производа за широку потрошњу, за 1,6%.

Обим индустијске производње у августу 2011. године, у односу на август 2010. године, бележи:

пад код 14 области (учешће у структури индустијске производње – 53%),

раст код 15 области (учешће у структури индустијске производње – 47%).

Највећи утицај на пад индустијске производње у августу 2011. године, у односу на август 2010. године, имале су: Производња прехранбених производа, Производња деривата нафте, Производња основних метала, Производња осталих саобраћајних средстава и Производња пића.

Десезонирани индекс индустијске производње за август 2011. у односу на јул 2011. године показује да је за индустрију – укупно остварен пад индустијске производње од 1,0%, а да је за Прерађивачку индустрију остварен пад од 3,2%.

Десезонирани индекс индустијске производње за август 2011. године, у односу на просек 2010. године, за индустрију – укупно показује да је остварен пад од 0,2 а за Прерађивачку индустрију пад од 2,2%.

Производња малих предузећа (број запослених мањи од 50) која нису обухваћена редовним статистичким истраживањем прати се на узорку изабраних јединица из сектора прерађивачке индустрије. Када се укључи оцена индустријске производње малих предузећа из узорка, индустријска производња у августу 2011. године, у односу на просек 2010. године, код укупне индустријске производње мања је за 1,5%, а код Прерађивачке индустрије мања је за 2,1%.

2.5. Спољнотрговинска размена

Укупна спољнотрговинска робна размена Републике Србије за период јануар-август 2011. године износи:

- **20858,1 милиона долара** - пораст од **25,9%** у односу на исти период претходне године;

- **14777,7 милиона евра** - пораст од **17,2%** у односу на исти период претходне године.

Извезено је робе у вредности од **7857,9 милиона долара**, што чини повећање од 30,4% у односу на исти период претходне године, а **увезено** за **13000,2 милиона долара**, што је више за 23,3% у односу на исти период претходне године.

Извоз робе, изражен у **еврима**, имао је вредност од **5566,3 милиона**, што чини повећање од 21,2% у односу на исти период претходне године. **Увоз робе**, имао је вредност од **9211,4 милиона**, што је више за 14,8% у односу на исти период прошле године.

Дефицит износи **5142,4 милиона долара**, што чини повећање од **13,7%** у односу на исти период претходне године. Дефицит изражен у еврима износи 3645,1 милиона, што чини повећање од 6,2% у односу на исти период претходне године.

Покривеност увоза извозом, износи **60,4%** и већа је у односу на покривеност у истом периоду претходне године, када је износила 57,1%.

Од јануара ове године, дајемо и регионални приказ спољнотрговинске робне размене Србије. Највеће учешће у извозу Србије имао је Регион Војводине (36,6%); следи Београдски регион (22,9%), Регион Јужне и Источне Србије (20,0%), Регион Шумадије и Западне Србије (20,0%), а око 0,5% извоза је неразврстано по територијама.

Највеће учешће у увозу Србије имао је Београдски регион (45,4%); следи Регион Војводине (30,1%), Регион Шумадије и Западне Србије (12,5%), Регион Јужне и Источне Србије (10,6%), а око 1,4% увоза је неразврстано по територијама. Нема података за Регион Косово и Метохија.

Извоз и увоз по регионима дат је **према седишту власника робе у моменту прихватања царинске декларације**. То значи да власници робе, по царинском закону, могу бити произвођачи, корисници, извозници или увозници робе. Ову чињеницу треба имати у виду приликом тумачења података по регионима. На пример, увоз нафте и гаса, највећим делом се обухвата у регионима Војводине и Београда, а то су енергенти за укупну територију Србије.

У **структури извоза по намени производа** (принцип претежности), највише су заступљени производи за репродукцију 68,2% (5355,2 милиона долара), следе роба за широку потрошњу 24,1% (1895,4 милиона долара) и опрема 7,7% (605,9 милиона долара).

У **структури увоза по намени производа** највише су заступљени производи за репродукцију 56,5% (7363,2 милиона долара), следе роба за широку потрошњу 15,2% (1980,1 милиона долара) и опрема 11,5% (1491,9 милиона долара). Некласификована роба по намени износи 16,7% (2164,9 милиона долара).

У **извозу, главни спољнотрговински партнери**, појединачно, били су: Италија (898,8 милиона долара), Немачка (890,3 милиона долара) и Босна и Херцеговина (780,5 милиона долара).

У **увозу, главни спољнотрговински партнери**, појединачно, били су: Руска федерација (1684,4 милиона долара), Немачка (1434,9 милиона долара) и Италија (1084,4 милиона долара).

Спољнотрговинска робна размена била је највећа са земљама са којима имамо потписане споразуме о слободној трговини. Земље чланице Европске уније чине више од половине укупне размене.

2.6. Запосленост

Тржиште рада у Србији већ дуги низ година, поред осталог, карактеришу: а) висока стопа незапослености, у првом реду младих, б) неповољна старосна и квалификациона структура незапослених, в) велики број незапослених који припадају теже запошљивим категоријама, г) велике разлике између регионалних тржишта рада и ниска мобилност радне снаге, д) велико учешће дугорочно незапослених, њ) дугорочни тренд смањења броја запослених – укупно, а посебно у реалном сектору, е) неусаглашеност понуде и потражње радне снаге и ф) велики број ангажованих у сивој економији.

Према последњим објављеним подацима, у Србији је запослено **1.755.372** лица. Процењује се да је у реалном сектору запослено свега **300.000** лица.

Укупан број запослених у периоду јануар-јул 2011. године смањен је за 3,4% у односу на исти период 2010. године, при чему је број запослених код правних лица смањен за 0,7%.

Крајем јула 2011. године број активно незапослених лица у односу на претходни месец смањен је за 0,9%, а у односу на исти месец 2010. године је повећан за 1,6%.

Стопа незапослености лица која активно траже запослење, **према подацима НСЗ, у јулу 2011. године износила је 29,9%** (са пољопривредним осигураницима 27,4%). **Према подацима Анкете о радној снази из априла 2011. године, стопа незапослености лица радног узраста је у односу на октобар 2010. године повећана за 2,9 пп. И износила је 22,9%.**

Анкета о радној снази спроведена је у априлу 2011. године, на узорку од око 8000 домаћинстава, и то на подручју града Београда, централне Србије и АП Војводине. Прикупљени су подаци о демографским обележјима за сва лица, а за лица стара 15 и више година – и подаци о њиховој радној активности. Анкетирано је укупно 23.029 лица, а за 20.277 лица прикупљени су подаци о њиховој радној активности.

Стопа незапослености, која представља учешће незапослених у укупном броју активних становника (запослени и незапослени), у Републици Србији износила је 22,2%, и то 22,0% за мушко и 22,5% за женско становништво. Стопа незапослености у Београдском региону износила је 18,9%, а у АП Војводини 22,9%. У Региону Шумадије и Западне Србије стопа незапослености износила је 22,0%, док је у Региону Јужне и Источне Србије износила 24,8%.

Стопа запослености представља проценат запослених у укупном становништву старом 15 и више година, и у априлу 2011. износила је 36,2%. Од тога је стопа запослености за мушкарце износила 43,2%, а за жене 29,8%. Највећа стопа запослености била је у Региону Шумадије и Западне Србије и износила је 37,8%, затим у Београду, 36,5%, у Региону Јужне и Источне Србије 35,3%, а најмања је забележена у АП Војводини и износила је 35,0%.

Стопе незапослености и запослености у априлу и октобру 2010. и 2011. – упоредни преглед

	Октобар 2009	Април 2010	Октобар 2010	Април 2011
Стопа незапослености	16,6	19,2	19,2	22,2
Стопа запослености	40,8	38,1	37,7	36,2
Стопа неформалне запослености	20,6	19,8	19,6	19,9

Стопа незапослености у април 2011. године порасла је за 3% у односу на исти месец 2010. године, док је стопа запослености пала за 1,9%.

Стопа незапослености у априлу 2011. године бележи раст од 3% у односу на октобар претходне године, док је стопа запослености пала за 1,5%.

Стопа неформалне запослености у априлу 2011. године већа је за 0,3% него у октобру 2010. године, и за 0,1% у односу на април 2010. године. Неформална запосленост представља проценат лица која раде „на црно“ у укупном броју запослених. Рад „на црно“ обухвата запослене у нерегистрованој фирми, запослене у регистрованој фирми, али без формалног уговора о раду и без социјалног и пензионог осигурања, и неплаћене помажуће чланове домаћинства.

2.7. Сива економија

Под економијом у сенци / сивом економијом / неформалном економијом подразумевамо : 1) запошљавање у регистрованим фирмама, без закључених уговора о раду, 2) запошљавање у регистрованим фирмама, чији део посла којим се фирма бави није регистрован, односно фирма није регистрована за све послове којима се бави, 3) запошљавање у нерегистрованим фирмама и 4) самозапошљавање – а што све има негативан утицај како на остваривање права запослених, тако и на јавне финансије и послодавце из сфере формалне економије.

У погледу присуства сиве економије, Република Србија у односу на друге земље није изузетак, међутим оно што Србију издваја од великог броја земаља јесте велики број и висок проценат учешћа становништва које је ангажовано у сивој економији у укупном броју радно способног становништва.

Процењује се да је од 750.000 до 900.000 радно активних становника на неки начин ангажовано у сивој економији (као додатни извор прихода уз посао, или као једини извор прихода).

Рад на црно у Републици Србији присутан је у грађевинарству, трговини, туризму и угоститељству, занатству и услужном сектору, а све више присутан је и у малим и средњим предузећима.

Према проценама, у Србији се у сивој економији годишње обави промет вредан више од 4 милијарде евра, што износи чак око 30% укупног годишњег промета роба и услуга.

Постоје бројни **узроци рада на црно** у Републици Србији, а њих у првом реду треба тражити у следећем:

- високој стопи незапослености, а нарочито високој стопи незапослености младих;
- ниским примањима и паду животног стандарда;
- незаокруженом пореском систему и слабој пореској контроли;
- благим казнама, тј. малом ризику у односу на очекивану добит;
- неизграђености тржишних механизма, институција и неефикасности јавне администрације;
- доминацији политике над економијом и др.

Надлежни државни органи неретко раду на црно „гледају кроз прсте“, будући да је рад на црно својеврсни „социјални“ вентил за регулисање нараслих тензија у друштву због дугогодишње економске и социјалне кризе.

Рад на црно има бројне негативне **последнице** и то не само на запослене, већ и на послодавце, како на оне који пријављују, тако и на оне који не пријављују запослене, на државу и на читаво друштво.

Послодавци који послују легално, у односу на послодавце који запошљавају раднике на црно, изложени су нелојалној конкуренцији, пошто имају велике издатке за порезе и доприносе које је тешко покрити из пословања. Ови послодавци, на овакав начин бивају кажњени што поштују закон и извршавају своје обавезе.

Предузећа која не пријављују запослене, такође у извесној мери трпе последице рада на црно, с обзиром да непријављени рад често значи ниску продуктивност која доноси дугорочне штете. Јасно је да је понашање ових послодаваца у супротности са законом и да подлеже кривичној одговорности.

Због повећаних социјалних издатака, држава у великој мери оптерећује привреду, задржавањем високих стопа пореза и доприноса, који у највећој мери оптерећују послодавце који послују у складу са законом. Наплаћање пореза и доприноса буџети и фондови не остварују потребне приходе за финансирање права запослених и свих грађана, што неретко има за последицу задуживање државе и пребацивање терета на будуће генерације.

Однос државе према раду на црно, у суштини, може бити: игнорантски, репресивни, контролни и мотивациони (заштитни).

Процењено је да су просечне разлике у малопродајним ценама између истих производа, које продају регистровани привредни субјекти и њихова конкуренција из сиве зоне, између 10% и 40%. Јасно је да та разлика представља део малопродајне цене за које су производи код регистрованих привредних субјеката скупљи јер они редовно плаћају порезе и доприносе, ПДВ, републичке и локалне административне таксе и остале обавезе према држави.

2.8. Пензије

Просечно исплаћена пензија у периоду јануар-јул 2011. године износила је 21.016 динара и у односу на исти период 2010. године реално је смањена за 6,3%. У односу на претходни месец просечно исплаћена пензија реално је повећана за 0,5%.

Посматрано у еврима, просечно исплаћена пензија у овом периоду износила је 206 евра. Укупан број корисника пензије у односу на исти месец претходне године повећан је за 0,9%. Однос укупно регистрованог броја запослених и укупног броја пензионера износио је 1,1:1, при чему је просечна пензија чинила 55% просечне нето зараде.

2.9. Приватизација

Основни циљеви приватизације у Србији били су:

1) стварање ефикасне тржишне привреде, са одговарајућом власничком структуром;

2) покретање производње;

3) економски развој;

4) одржање постојећег нивоа запослености, и његово повећање на средњи рок и други циљеви.

Међутим, уместо свега тога дошло је до:

а) деиндустријализације и

б) још веће незапослености, праћене са све већом бедом и сиромаштвом.

У Србији су уништене, са изузетком прехранбене индустрије: машинска индустрија; електроиндустрија; хемијска индустрија; индустрија мотора и трактора; текстилна индустрија и др.

Без великих економских система, на неуспех осуђене је и већина малих предузећа.

Процес приватизације у Републици Србији у претходних девет година, поред осталих, испољио је следеће слабости:

1) постојање великог броја раскинутих купопродајних уговора (најчешће из разлога: неплаћања купопродајних рата, неизвршавања обавеза из социјалног програма, неизвршавања обавеза из инвестиционог програма, и непоштовање одредбе да се обезбеди континуитет производње);

2) циљ великог броја, формално успешних, приватизација био је стицање власништва над грађевинским земљиштем и објектима ради њихове даље препродаје, распродаје имовине предузећа и извлачења („исисавања”) новца из предузећа за личну корист новог власника, а не одржавање и оживљавање производње;

3) намерно терање предузећа у стечај од стране нових власника, на начин што је из истих извлечен капитал (138 приватизованих предузећа отишло је у стечај);

4) оптерећивање имовине приватизованих предузећа хипотекама за кредите узетих од банака, које су нови власници или њихова предузећа противправно присвајали;

5) вештачко увећање вредности опреме и средстава, које су по основу докапитализације нови власници били дужни да унесу у приватизовано друштво;

6) куповина предузећа новцем сумљивог порекла („прање” „прљавог” новца кроз приватизацију);

7) анонимност стварних купаца предузећа, који су куповали више предузећа (чак по десет и више), на начин што су иза стварних власника стајале „off shore” компаније, или се у њихово име као купци појављују рођаци, пријатељи и др.;

8) продаја друштвеног капитала по вишеструко нижим ценама од „реалних” (имовина и потраживања приватизованих предузећа била је вишеструко већа од продајне цене и дугова предузећа);

9) намештање тендера;

10) постојање случајева нелегалне и противзаконите приватизације;

11) примењени концепт приватизације подстиче „газдинску” концентрацију капитала, похлепу и социјалну недговорност нових власника;

12) приватизована предузећа економски су неефикасна и средство су за извлачење вредности и имовине за личну корист нових власника;

13) фаворизовање државних прихода од приватизације (фаворизовање похлепе државе да од продаје предузећа попуња буџет, не водећи рачуна о

последицама), а жртвовање економског развоја и одржавање и повећање нивоа запослености;

14) повећање незапослености, а са њом беде, сиромаштва, очаја и социјалног незнања;

15) кршење радноправних прописа у погледу зарада, уплате социјалних доприноса (за пензијско и здравствено осигурање), радног времена, заштите на раду, преговора о условима рада и сл.;

16) све већи број штрајкова, као последица примењеног модела приватизације;

17) предуго трајање реструктуирања у поступку приватизације;

18) деиндустријализација као последица процеса приватизације;

19) све израженији процеси „сељења” приватизованих предузећа у сферу неформалне („сиве”) економије.

Јасно је да стварање ефикасне тржишне привреде, са одговарајућом власничком структуром, што је сигурно био и један од основних циљева приватизације, у досадашњем току процеса приватизације, није остварено.

У периоду од 2002. године до закључно са септембром 2011. године, у Републици Србији укупно је приватизовано 2.381 предузеће, и то: 90 путем тендера, 1.555 путем аукција и 736 на тржишту капитала.

У истом периоду укупно је раскинуто 636 уговора о закупу, што представља 26,7% од укупног броја закључених уговора.

У приватизованим предузећима укупно је запослено 334.139 радника. Укупна књиговодствена вредност приватизованих предузећа је 2.588.095.000 евра, укупна продајна цена 2.637.116.000 евра, вредност укупних инвестиција износила је 1.137.657.000 евра, а укупна вредност социјалних програма 276.689.000 евра.

2.10. Сиромаштво

У 2010. години, **9,2% становника** сматра се сиромашним (живи испод апсолутне линије сиромаштва), јер је њихова потрошња по потрошачкој јединици у просеку била нижа од линије сиромаштва, која је износила 8.544 динара месечно по потрошачкој јединици.

Број сиромашних у 2010. години, у односу на 2009. годину, порастао је са 6,9% на 9,2%.

Најбољи показатељ социјалне ситуације у Републици Србији је чињеница да се око 700.000 грађана налази испод апсолутне линије сиромаштва, и да је тај број из дана у дан све већи. Такође, показатељ социјалне ситуације у Србији су и чињенице да велики број запослених и

бивших запослених нема повезан радни стаж, да нема оверене здравствене књижице, односно да им послодавци не уплаћују доприносе за обавезно пензијско-инвалидско и здравствено осигурање.

Апсолутна и релативна линија сиромаштва

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Апсолутна линија сиромаштва (по потрошачкој јединици)	6.621	6.625	7.401	8.022	8.431	8.853
Релативна линија сиромаштва (по дохотку)	7.171	7.747	8.923	9.583	10.206	10.971

3. МОГУЋЕ ПОСЛЕДИЦЕ НОВОГ ТАЛАСА ЕКОНОМСКЕ КРИЗЕ

Евентуални нови удар светске економске кризе у Србији испољио би се у:

1) додатном повећању незапослености;

Процењује се да би у случају новог удара економске кризе у Србији око додатних **100.000 људи** остало без посла.

2) смањењу ионако ниског обима извоза;

Очекивани пад тражње у Европи, пре свега у Италији и Немачкој, које су основна одредишта српског извоза, као и промена нивоа тражње у региону ЦЕФТА, неминовно ће довести до смањења извоза.

У Србији је удео извоза у БДП-у 23 одсто, а у Мађарској, на пример 80 одсто.

3) паду цена основних извозних производа (храна, челик, гвожђе);

4) повлачењу капитала из Србије (банке у Србији су претежно грчке, италијанске и аустријске);

5) смањењу страних улагања;

Страна улагања су водећи покретач нових инвестиција у Србији. У случају новог таласа кризе немоновно ће доћи до пада страних улагања.

6) расту инфлације;

7) смањењу обима индустријске производње;

8) смањењу куповне моћи становништва;

9) грађани, привреда и држава ће више морати да издвајају за отплату дуга по основу узетих кредита;

У случају кризе, банке би се теже задуживале од својих иностраних централа, тако да би камате на кредите у еврима додатно скочиле.

10) паду животног стандарда становништва;

11) паду вредности динара;

Процене су да би динар додатно ослабио око 10 одсто.

Раст курса ће погоршати положај дужника, становништва и предузећа, јер ће им рате порасти. То би могло да доведе до раста неповерења грађана и предузећа у штедњу и до повлачење депозита, што би био најнеповољнији сценарио.

11) повећању сиромаштва.

Све претходно наведено довело би до додатног урушава и онако ниског животног стандарда становништва и повећања сиромаштва.

4. СТАВОВИ И ЗАХТЕВИ

Савез самосталних синдиката Србије, у циљу отклањања последица вишегодишњих негативних економских кретања у Србији, као и последица светске економске кризе и стварања услова за привредни раст и развој, **доноси следеће ставове и захтеве:**

1. Савез самосталних синдиката Србије захтева стриктно спровођење СОЦИЈАЛНО-ЕКОНОМСКОГ СПРАЗУМА ЗА 2011. ГОДИНУ, потписаног између Владе Републике Србије, Уније послодаваца Србије, Савеза самосталних синдиката Србије и УГС Независност, дана 29. априла 2011. године, у свим његовим сегментима.

2. Захтевамо што хитније закључивање посебних колективних уговора у свим областима у којима то до сада није учињено.

3. Неопходно је: хитно доношење мера којима ће се поспешити раст запослености; обезбедити што ниже цене основних животних намирница, енергената, комуналних и других услуга; обезбедити редовну уплату доприноса за обавезно социјално осигурање; поштовања радноправних права запослених; преиспитивања свих спорних приватизација; спровођење деполитизације јавних предузећа; покретати поступке кривичне одговорности свих који су се огрешили о закон и предузимати друге мере.

4. Неопходна је нова привредна стратегија и предузимање мера које ће довести до оживљавања привредне активности и убрзаног привредног развоја, а тиме и до повећања запослености и стандарда становништва:

Ове мере, поред осталог морају укључивати:

- 1) Започињање процеса реиндустријализације српске привреде;
- 2) Отварање Српске развојне банке (ова банка треба да обезбеди подстицајне развојне кредите, који би омогућили велике инфраструктурне пројекте и нова запошљавања);
- 3) Реформу пореског система, са циљем да се обезбеди да пореско оптерећење буде сразмерно снази пореског обвезника, које ће подстицати производњу, инвестиције и запошљавање, а дестимулисати увоз и сиву економију (садржај реформе пореског система, поред осталог, мора да буде: а) смањење пореза и доприноса на зараде из радног односа, б) укидање система линеарног опорезивања, в) подизање неопорезивог дела зараде на ниво минималне зараде, г) ослобађање од плаћања пореза и

доприноса на регрес и топли оброк до износа дефинисаног посебним колективним уговорима, д) ревизија свих парафискалних оптерећења на националном и локалном нивоу);

- 4) Подстицаје финансијском сектору за подршку привреди (а) укидање обавезе држања обавезне динарске резерве банака; б) доношење Закона о систему кредитних гаранција, кроз приватно-јавно партнерство);
- 5) Програме за развој извоза;
- 6) Решавање проблема неликвидности-увођење реда у систем плаћања (а) ограничавање рокова плаћања, б) пребијање дугова са пореским управама у циљу изласка из кризе и ликвидности).

5. Захтевамо да синдикати партиципирају у раду Комисије која одлучује о одобравању субвенција привреди.

6. Неопходно је смањење јавне потрошње, путем целовите реформе јавног сектора и администрације.

Неопходно је хитно доношење стратегије и акционог плана реформе јавног сектора, којима ће се, поред осталог, извршити деполитизација и професионализација управљања у јавном сектору и развити капацитети за процену ефеката инвестиција у јавном сектору.

Реформа је неопходна појединим областима, као што су: државна управа, пензијско осигурање, здравствено осигурање, образовање, и др.

7. Неопходно је сузбијање корупције, у првом реду, у домену јавних набавки, увођењем екстерне ревизорске контроле, формирањем централног регистра јавних набавки и одређивањем услова за учествовање на тендерима. Свако предузеће које учествује у јавној набавци мора имати минимални годишњи промет према категорији јавне набавке, одређен број стварно запослених, сталне послове просторије, доказ о редовном измирењу обавеза према држави, вишегодишње искуство у обављању делатности које захтева јавна набавка, довољан број стручно оспособљених лица за извршење тог посла, као и потребне сертификате у посебним случајевима.

8. Неопходно је знатно интензивирати рад на сузбијању сиве економије која представља велики проблем и кочницу развоја Србије.

Запослени који раде на црно, не остварују права која им гарантују закони (Закон о раду, Закон о безбедности и здрављу на раду, Закон о пензијском и инвалидском осигурању, Закон о здравственом осигурању, Закон о здравственој заштити, Закон о осигурању за случај незапослености и

други закони), колективни уговори (општи, посебни и колективни уговор код послодавца) и уговор о раду. Радник који ради на црно, односно није пријављен, не остварује права из радног односа попут права на заштиту живота и здравља на раду (што смо видели на скорашњем примеру погибије четворице радника који су радили на санацији клизишта у Београду), затим не уплаћују му се здравствено и пензијско осигурање, нема право на ограничено радно време, не одморе и одсуства, и др.

Захтевамо интензивирање рада инспекцијских органа, као и одговарајуће измене у законској регулативи (на пример, да се уговори о раду морају налазити у седишту послодавца).

9. Захтевамо ефикасан рад Пореске управе. Чињеница да, на пример, укупно стање дуга по основу неплаћања доприноса за обавезно пензијско и инвалидско осигурање износи 233.119.601.574,14 динара, што је најбољи показатељ неодговарајућег рада Пореске управе.

10. Неопходан је ефикасан и непристрасан рад правосудних органа, посебно је неопходан у поступцима дужничко-поверилачких односа и решавања радно-правних односа.

11. Неопходно је спроводити већ донете законе, као и донети неке друге законе којима ће се створити додатне претпоставке за даљи привредни развој и извршити измене и допуне већ донетих закона (доношење измене и допуне Закона о безбедности и здрављу на раду, измене и допуне Закона о планирању и изградњи, измене и допуне Закона о јавним набавкама, измене и допуне Закона о приватизацији, као и доношење нових закона, и то: Закона о јавно-приватном партнерству, Закона о задругама и других закона), уз пуно уважавање предлога синдиката.

12. Усвојене **ставове и закључке** на Већу Савеза самосталних синдиката Србије доставити Влади Републике Србије и ресорним министарствима.

ПРИЛОГ

Приказ основних макроекономских показатеља у Републици Србији у 2010. и 2011. години

Ред.бр.	ПОКАЗАТЕЉИ	ПЕРИОД	ВРЕДНОСТ
1	2	3	4
1.	Просечне бруто зараде	Август 2011.	53.285 дин
2.	Просечне нето зараде	Август 2011.	38.389 дин
	- јавни сектор	Јул 2011.	43.667 дин
	- јавна државна предузећа	-II-	52.622 дин
	- јавна локална предузећа	-II-	41.174 дин
	- администрација, сви нивои	-II-	48.776 дин
	- образовање и култура	-II-	40.321 дин
	- здравствени и социјални рад	-II-	40.059 дин
	Просечне нето зараде	Децембар 2010.	39.580 дин
3.	Минимална (нето) зарада		
3.1.	Минимална зарада	Децембар 2007.	10.668,00 дин
3.2.	Минимална зарада	Децембар 2008.	13.572,00 дин
3.3.	Минимална зарада нето по радном часу	Јан/Дец 2009.	87,00 дин
3.4.	-II-	Јан/Окт 2010.	90,00 дин
3.5.	-II-	Нов2010/Мај2011	95,00 дин
3.6.	-II-	Јун/ Дец2011.	102,00 дин
3.6.	Месечни износ минималне зараде 174 ч.	Јан/Окт 2010.	15.660,00 дин
3.7.	-II-	Нов2010/Мај 2011	16.530,00 дин
3.9.	-II-	Јун/ Дец 2011.	17.748,00 дин
4.	Запосленост		
4.1.	Укупан број запослених	Јул 2011	1.755.372
4.2.	Број запослених у јавном сектору, просек периода		469.584
4.3.	Стопа неформалне запослености – Анкета о РС	Април 2011.	19,9%
5.	Незапосленост	Јул 2011	
5.1.	Број незапослених лица		749.100
5.2.	Број лица која траже запослење, крај периода		839.021
5.3.	Стопа незапослености – подаци НСЗ	Јул 2011	29,9%
	Стопа незапослености – подаци Анкета о РС Април 2011.	Април 2011	22,9%
5.4.	Престанак радног односа	2011.	
	- Јануар 2011.		82.387
	- Јануар-фебруар 2011.		137.902

6.	Број незапослених према дужини чекања на запослење - (највеће учешће) (у %)*	Децембар 2010.	
6.1.	До 3 месеца		13,41%
6.2.	од 1 – 2 године		17,28%
6.3.	од 2 – 3 године		10,89%
6.4.	од 3 – 5 година		10,87%
6.5.	од 5 – 8 године		10,43%
6.6.	од 3 – 6 месеци		9,06%
6.7.	Преко 12 месеци		64,12% (467.740 лица)

* Од 2011. године Национална служба за запошљавање податке из тачака 6. и 7. овог приказа не објављује

7.	Број незапослених према старости (највеће учешће)	Децембар 2010.	
7.1.	од 25 – 29 година		13,29%
7.2.	од 30 – 34 година		12,46%
7.3.	од 35 – 39 година		12,03%
7.4.	од 40 – 44 година		11,63%
7.5.	од 45 - 49 година		11,85%
7.6.	од 50 – 54 година		11,79%
8.	Индекс потрошачких цена	Сеп 11/Авг 11.	Сеп 11/Сеп 10
8.1.	Република Србија	100,2	109,3
9.	Потрошачка корпа - нова		Јул 2011.
9.1.	Просечна		55.875,90 дин
9.2.	Минимална		29.823,49 дин
9.3.	Просечна потрошачка корпа - децембар	2008.- 2010.	
	- 2008. година	45.115,56 дин	
	- 2009. година	47.782,29 дин	
	- 2010. година	52.701,34 дин	
9.4.	Минимална потрошачка корпа- децембар	2008.- 2010.	
	- 2008. година	23.908,49 дин	
	- 2009. година	25.183,46 дин	

	- 2010. година	27.821,50 дин	
10.	Најнижа месечна основица доприноса за обавезно социјално осигурање	од 1.08.2011 до 31.10.2011. год	18.446,00 дин
11.	Спољни дуг	Јул 2011.	
	Укупан спољни дуг		23.115,0 мил евра
	- Јавни сектор		9.505,0 мил. евра
	- Приватни сектор		13.610,0 мил евра
11.а.	Јавни дуг, крај периода	31.07.2011.	13.559,6 мил.евра
	- Укупан јавни дуг		13.559,6 мил.евра
	- Унутрашњи јавни дуг		5.908,7 мил.евра
	- Спољни јавни дуг		7.650,9 мил.евра
12.	Бруто-друштвени производ (процена Министарства финансија)	2011. год.	
	БДП, текуће цене, млрд динара		3.359,2
	БДП, мил. евра		32.813
	БДП, per capita, у еврима		4.518
	БДП, реалан раст, у %		3,4
13.	Пензије	Јун 2011.	
13.1.	Број корисника пензија (укупно)		1.630.607
13.2.	Број корисника пензија - запослени		1.350.747
13.3.	Број запослених на једног пензионера		1,08
13.4.	Просечна пензија за запослене		23.428,00 дин
13.5.	Просечна пензија за самосталне делатности		22.944,00 дин
13.6.	Просечна пензија за пољопривреднике		9.237,00 дин
13.7.	Најнижи износ пензије - запослени	Јун 2011.	12.077,44 дин
13.8.	Највиши износ пензије (нови Закон)		105.057,37 дин
13.9.	% учешћа просечне пензије у просечној заради	2004. – 2011.	
	- 2004. година		67,89%
	- 2005. година		66,79%
	- 2006. година		61,76%
	- 2008. година - запослени	Децембар	56,00%
	- 2009. година - запослени	-II-	59,05%

	- 2010. година - запослени	-II-	56,10%
	- 2011. година - запослени	Јануар	65,34%
		Фебруар	62,54%
		Март	62,11%
		Април	59,65%
		Мај	66,29%
		Јун	59,61%
		Јул	59,89%
		Август	61,03%

14. Индекси индустријске производње, по подручјима, август 2011.

	Ø2010 = 100			VIII 2011 VIII 2010	I-VIII 2011 I-VIII 2010
	VII	VIII	I-VIII		
РЕПУБЛИКА СРБИЈА					
<i>Индустрија- укупно¹⁾</i>	98,2	97,7	98,4	99,7	103,0
Енергија	93,1	97,3	103,0	97,4	103,9
Интермедијарни производи осим енергије	107,6	105,3	102,8	100,4	106,1
Капитални производи	84,6	89,3	100,6	101,0	107,7
Трајни производи за широку производњу	87,4	102,5	78,8	93,8	90,1
Нетрајни производи за широку производњу	96,7	91,4	91,6	101,6	99,5
Рударство	96,0	118,5	105,1	107,6	108,5
Прерађивачка индустрија	99,9	96,8	96,0	98,4	101,6
- Производња прехранбених производа	86,5	83,7	88,1	92,1	97,6
- Производња основних фармацеутских производа и препарата	102,6	99,8	98,8	139,4	103,0
- Производња рачунара, електрон. и оптичких произв.	86,2	107,5	116,9	163,6	128,2
Снабдевање ел.енер.,гасом, паром и климатизација	92,2	93,7	106,2	102,2	107,2

¹⁾ За август 2011. године, урађена је оцена индустријске производње малих предузећа која се не обухватају редовним статистичким истраживањем индустрије. Оцена је урађена на основу узорка. Кад би се укључила оцена индустријске производње за мала предузећа, тада би индекс индустријске производње август 2011. г./ просек 2010. г., за укупну индустријску производњу износио 98,5 а за прерађивачку индустрију тај индекс износио би 97,9.